

С. Д. КРИЖИЦЬКИЙ

АРХІТЕКТУРНІ ДЕТАЛІ З РОЗКОПОК ЗАХІДНОЇ СТОРОНИ ОЛЬВІЙСЬКОЇ АГОРИ В 1962—1963 рр.

Під час розкопок західної частини Ольвійської агори в 1962 і 1963 рр. було знайдено кілька цікавих архітектурних деталей, які відносяться переважно до невеликих і, мабуть, не дуже багатих щодо архітектурного декору житлових або громадських будинків. Комплекс цих знахідок значно збагачує наявні відомості про ордерне оформлення подібних будинків Ольвії і місцеві особливості в інтерпретації ордерних систем метрополії. Вивчення знайдених фрагментів набуває тому великого значення. Слід підкреслити, що до теперішнього часу в нашій літературі, як правило, дослідженню подібних античних деталей приділяється недостатньо уваги. В основному вивчаються залишки монументальних культових споруд, в яких найменше проявляються місцеві регіональні школи і впливи. Останнє пояснюється рядом причин. По-перше, нерідко ордерні деталі для значних споруд привозилися в готовому вигляді; по-друге, будівники великих храмів, безперечно, намагалися виконувати їх у формах, найближчих до якогось прийнятого як взірець храму метрополії. В оформленні ж малих будинків найвиразніше проявляються місцеві смаки і впливи. В цілому ряді випадків ордер одночасно із спрощенням набуває форм, у досить значній мірі відмінних від загальновідомих канонів. Всі знайдені в 1962—1963 рр. в Ольвії архітектурні деталі — місцевого виробництва, і частина з них носить на собі дуже помітні сліди місцевої традиції. Завданням цієї статті є введення цих деталей у науковий обіг.

1. Анто́ва ка́піте́ль¹. № 1472 (рис. 1, 2, 3, 13).

Матеріал — вапняк, колір — світло-сірий, збереженість добра. Розміри капітелі: по вінчаючій полиці — 56,7×35 см і по основі — 48,1×26,7 см, кут виносу профілю — близько 54°. Повністю профільовані одна велика і одна мала сторони капітелі, на двох інших сторонах профілювання заходить на 8—8,5 см від краю верхньої полицки, що свідчить про те, що капітель була наріжною². На нижньому боці капітелі, в місці примикання повністю профільованих сторін, є прямокутний отвір розміром 4×7,4 см при глибині до 6 см, який, мабуть, служив для скріплення з тілом анта. Однак розміщення отвору незвичайне, тому що він лежить надто близько до зовнішнього профільованого краю, і майже впритул до цього отвору проходить слід фарби — рівна смуга

¹ Ділянка Е, кв. № 427. Виявлена на підлозі підвального приміщення № 9. Зберегається в музеї заповідника «Ольвія».

² *Antae angulares* (Daremberg-Saglio, *Dictionnaire des antiquités grecques et romaines*, Paris, 1875—1919, I, стор. 281).

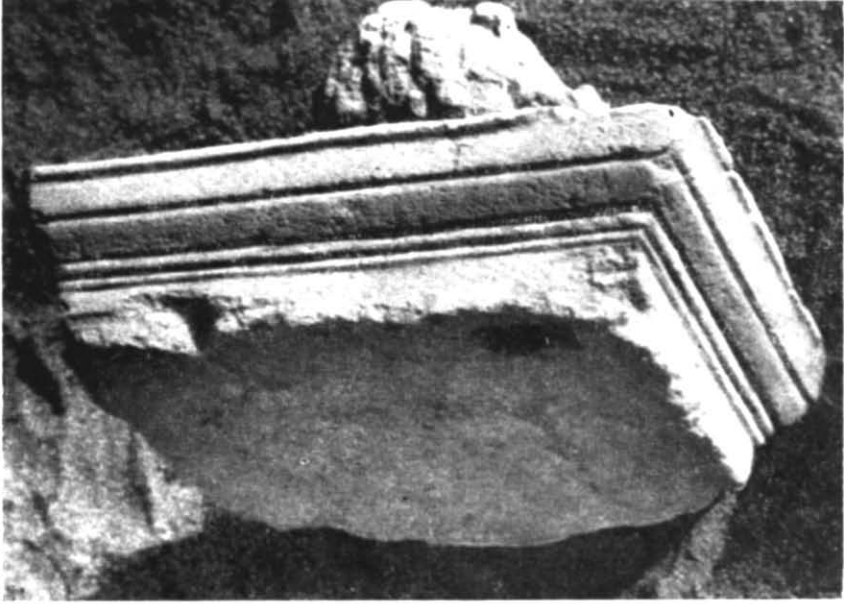

Рис. 1. Антова капітель № 1472. Загальний вигляд.

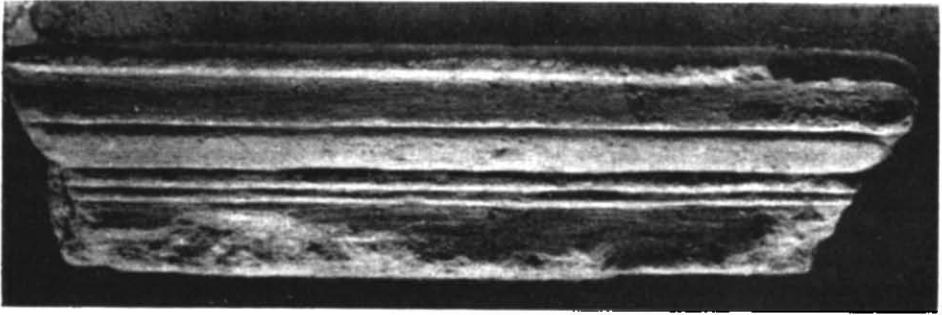
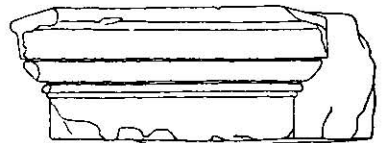
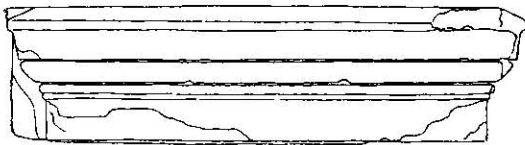

Рис. 2. Антова капітель № 1472. Головний фасад.

10 0 10 20 см

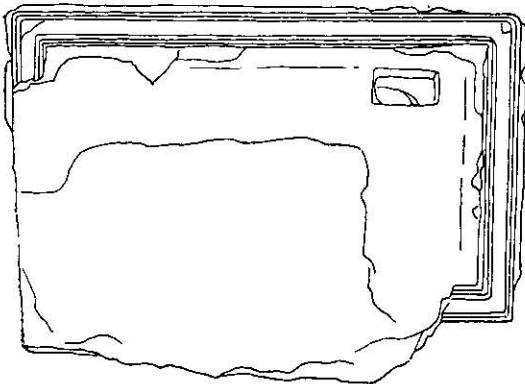

Рис. 3. Антова капітель № 1472. Головний і боковий фасади, план (вигляд знизу).

завширшки близько 2 см. Це свідчить про те, що на відстані приблизно 2 см від краю нижньої полицки капітелі починалося тіло анта.

У зв'язку з незвичайним розміщенням отвору виникає питання про матеріал, з якого був виконаний ант. Так, якщо б він був кам'яним, то нижня частина пірона, закладеного в капітель, припала б однією з своїх сторін прямо на фасад анта, в результаті чого подібне з'єднання з конструктивної точки зору було б недоцільним. Коли ж допустити, що тіло анта або, принаймні, його облицювання було виконане в дереві, то подібне розміщення отвору в капітелі стає цілком можливим, бо в нього міг заходити дерев'яний зуб облицювання. Застосування ж дерев'яної обшивки антів, дуже поширене в егейському світі, мало місце і в аналогічних конструкціях пізніших епох, наприклад анти Гераяна в Олімпії³. Крім того, виконання з дерева або каменю дверних прорізів та інших частин будинку, які найбільше зазнають руйнування, як-от антів і пілястрів, при сирцевих стінах має багато прикладів і в будівництві звичайних житлових будинків Греції⁴. А сирець в Ольвії застосовувався в досить широких масштабах. На користь нашого припущення про те, що тіло анта цієї капітелі було облицьоване деревом, свідчить також характер обробки нижнього боку капітелі. Справа в тому, що постіль капітелі вздовж повністю профільованих сторін підтесана вглиб на 10—12 см, а решта її не тільки не утоплена по відношенню до цієї підтески, що було б природно і приклади чого є в античній архітектурі, а навпаки, ще й виступає назовні. Це говорить про те, що капітель не могла цілком лежати на кам'яній основі. В протилежному разі нижня площина була б поспіль рівною або частково вибраною⁵. Отже, така підтеска, судячи з її ширини, могла бути зроблена для укладення капітелі або на орфостатні кам'яні плити, які в цьому разі виходять надто тонкими, або на дерев'яне облицювання тіла анта. В останньому випадку ширина підтески капітелі цілком достатня. І в тому і в іншому разі тіло анта мало бути виконане з відносно м'якого матеріалу, в якому було б легко утопити виступаючу частину нижньої площини капітелі. Таким матеріалом може бути глина або сирець.

Залишки червоної фарби в деяких місцях профільованої частини, а також з нижнього боку капітелі свідчать про те, що деталь була пофарбована, і дають можливість визначити ширину анта, яка по довгій стороні дорівнює близько 43,5 см, а по короткій — 22 см.

Важливою особливістю є також те, що кут, утворений її лицьовими сторонами, не прямий і має близько 89°. Очевидно, цей добре помітний на око огріх не можна віднести за рахунок недбалості майстра, враховуючи високу якість обробки капітелі. Мабуть, ріг, який оформляла капітель, теж був гострий. Слід також підкреслити, що головним фасадом капітелі була її довга сторона. На користь цього припущення свідчить характер обробки профілю в правій частині малої сторони капітелі. В цьому місці вінчаюча полицка зрізана і кут нахилу вертикальної грані абака значно більшою мірою наближається до прямого, ніж з усіх інших сторін, тобто мала сторона явно була другорядною і виходила на боковий фасад будинку.

Характер профілювання капітелі носить на собі явні сліди елліністичної тенденції в архітектурі «до порушення канонічних форм»⁶. Так, наприклад, відносна приплюснутість пропорцій по головному фасаду капітелі, невелика кількість вінчаючих обломів і наявність ремінців —

³ Ernst Curtius und Friedrich Adler, Olympia, Die Ergebnisse der von dem Deutschen Reich veranstalteten Ausgrabung, t. I, Berlin, 1892, t. XXIII.

⁴ D. M. Robinson, I. W. Graham, The Hellenic House, Excavations at Olynthus, vol. VIII, Baltimor, 1938, стор. 230.

⁵ О. Шуази, История архитектуры, т. I, М., 1937, стор. 284.

⁶ ВИА, т. II, кн. I, М., 1949, стор. 295.

особливості, властиві доричним капітелям,— у даному разі поєднуються з ознаками, характерними для антових іонічних капітелей. Це — відносно невеликий винос профільованої частини, заміна характерного для дорички профілю *Ves de corbin* («воронячий дзьоб») четвертним валом, зверненим випуклістю вниз, відсутність фасцій. Таким чином, у цьому разі ми маємо справу із змішаним ордером, однак, очевидно, з переважаним доричним началом. Невеликі розміри капітелі наводять на думку про можливість застосування в даному випадку так званого аттичного ордера з витягнутими по висоті пропорціями і прямокутними в плані стовпами колон. Змішаний характер ордера капітелі вказує на належність її до епохи еллінізму. На користь цього свідчить також і нахил верхньої грані вінчаючої полицки абака — прийом, який часто застосовувався в період еллінізму (наприклад, південний фасад західного портика агори Магнесії на Меандрі⁷, храм Артеміди в Елевсіні⁸). А старанність обробки, відсутність схематичності в прорисовці обломів капітелі дають підстави вважати, що вона відноситься до часу не пізніше початку еллінізму, коли ще елементи спрощення ордера (огрубіння профілювання, схематизація, недбалість виконання) проявлялись не так помітно, як це мало місце в кінці періоду. Всі ці ознаки спрощення виразно видно на капітелях стовпів, знайдених Б. В. Фармаковським при розкопках на ділянці НГФ у 1909—1910 рр.⁹, а також на капітелі стовпа, знайдений у 1963 р. на агорі.

У зв'язку з усім сказаним особливого інтересу набувають антові капітелі, знайдені Б. В. Фармаковським в Ольвії в 1907 і 1909—1910 рр. Так, капітель 1907 р.¹⁰ виконана в характерних формах антових доричних капітелей — має облом «воронячий дзьоб». Датуються вона, судячи із звіту, часом не пізніше першої половини III ст. до н. е., а найімовірніше — кінцем IV ст. до н. е. На користь останнього свідчить чистота форм і старанність прорисовки обломів. Аналогічна поліхромна антова капітель була знайдена під час розкопок 1909—1910 рр.¹¹ Зовсім відмінною — типовим прикладом змішаного ордера — є інша антова капітель з розкопок 1909—1910 рр.¹² Її форми значно більшою мірою наближаються до обломів описаної вище капітелі 1962 р. Невеликі розміри капітелі 1962 р., наявність у плані гострого кута (що малоімовірно для монументальної культової або громадської споруди), а також місце знахідки деталі — в підвалі будинку, що примикає до західної частини агори, дають підставу припустити, що капітель належала до якогось невеликого будинку, розташованого в цій частині агори.

Таким чином, можна зробити такі висновки.

1. Капітель виконана у змішаних дорико-іонічних формах і, можливо, входила до ансамблю аттичного ордера¹³. У характері цього змішання головним чином і слід шукати особливості місцевого трактування грецьких ордерів.

2. Найбільш імовірне датування капітелі — початок III ст. до н. е.

3. Капітель була наріжною і належала, очевидно, до зовнішнього рогу або, що менш імовірно, до входу відносно невеликого будинку в західній частині агори. Стіни цього будинку були сирцевими із застосуванням у відповідних виступаючих у плані частинах вертикальних дерев'яних облицювань, тобто ордер по матеріалу був змішаним. Виступаючі частини були пофарбовані в червоний колір.

⁷ ВИА, т. II, кн. I, М., 1949, стор. 309, рис. 314.

⁸ Там же, рис. 356.

⁹ ОАК за 1909 і 1910 рр., СПб., 1913, стор. 62, рис. 67, 68.

¹⁰ ОАК за 1907 р., СПб., 1910, стор. 36, 45, рис. 25, 26, 27.

¹¹ ОАК за 1909 і 1910 рр., стор. 62, рис. 70.

¹² Там же, стор. 64, рис. 69.

¹³ *Columnae atticae* (Plin., NH, XXXVI, 23. 179; О. Шуазі, вказ. праця, стор. 288).

II. Капітель пілястра¹⁴. № 1630 (рис. 4, 5, 13).

Матеріал — черепашник, колір — жовто-коричневий, збереженість добра. Розміри капітелі: по вінчаючій полиці довжина — 28,3 см, ширина — 6,8 см; по нижній частині довжина — 18,9 см, ширина — близько 2,5 см, висота — 18,5 см; кут виносу ехіна — 60°.

Рис. 4. Капітель пілястра № 1630.

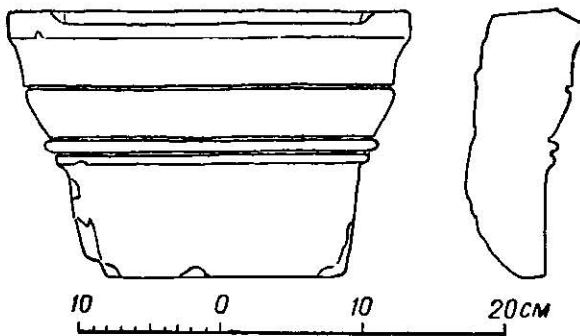

Рис. 5. Капітель пілястра № 1630. Головний фасад, розріз.

Профілювання зроблене по трьох сторонах, однак по бокових гранях трохи не доходить до краю облому. Верхня кромка вінчаючої полицки по довгій стороні зрізана під кутом близько 30°, зріз до кутів не доходить. Бокові сторони взагалі не мають зрізу. Мабуть, спочатку розміри фрагмента були значно більшими за рахунок частини, закладеної в тіло стіни. Будь-яких отворів і слідів пофарбування немає.

Характер профілювання аналогічний капітелям стовпів з розкопок 1909—1910 рр., однак трохи більш схематичний. Крім того, пропорції деталі за рахунок нижньої трапецієподібної по фасаді полицки значно підвищені. Малий винос профілювання, витягнутість по висоті і схема-

¹⁴ Ділянка Е₆—7, кв. № 580. Знайдена в сіроглинистому шарі на глибині 0,3—0,7 м. Зберігається у фондах Інституту археології АН УРСР.

тичність в рисунку облому дають підстави припускати її появу не раніше кінця III ст. до н. е. Разом з тим, старанність і дбайливість виконання свідчать про те, що навряд чи капітель могла появиться пізніше початку II ст. до н. е., коли зустрічаються архітектурні фрагменти з усіма ознаками занепаду, подібні до капітелі з розкопок 1963 р.

Рис. 6. Капітель анта № 80192.

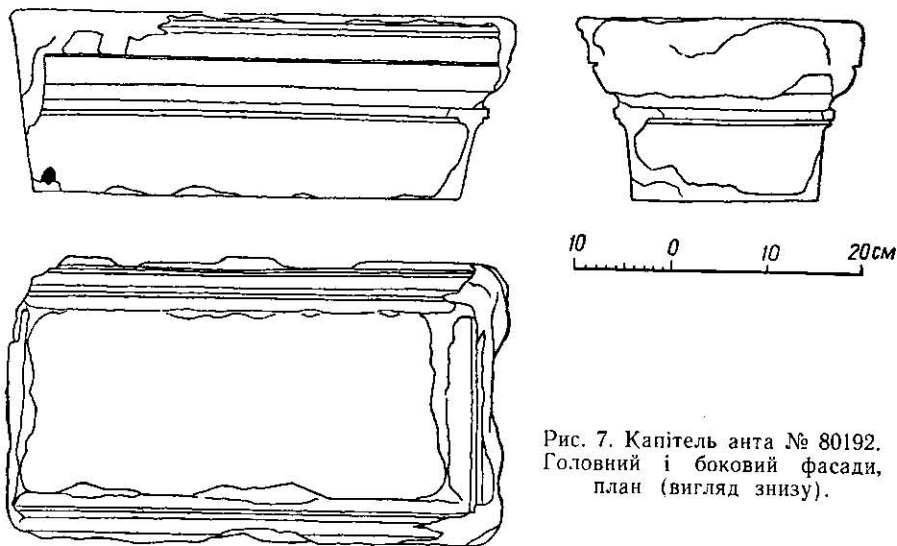

Рис. 7. Капітель анта № 80192. Головний і боковий фасади, план (вигляд знизу).

На прикладі цієї капітелі добре простежується продовження розвитку місцевої традиції в ордерній архітектурі невеликого, можливо житлового або торгового будинку. Характер облому її достатньою мірою близький до описаної вище антової капітелі № 1472. Пропорції, характер обломів та невеликі розміри дозволяють віднести її до аттичного ордера з сильним іонічним впливом.

III. Капітель анта¹⁵ (назва умовна). № 80192 (рис. 6, 7, 13).

¹⁵ Ділянка Е₆-7, кв. № 555 північно-західний, № 554 південний, № 553 західний. Знайдена в сіроглинистому шарі на глибині 0,35—0,9 м. Зберігається в Одеському державному археологічному музеї.

Матеріал — крейдяний вапняк, колір — світло-сірий. Камінь вкритий сірою патиною. Збереженість погана. Розміри: по нижній полиці — 20×45 см, по вінчаючому валику — 31×55 см, висота — 19,2 см, кут виносу ехіна — 60° .

Капітель профільована з трьох сторін. Плоский рівний торець свідчить про те, що ця деталь знайдена в цілому, а не розбитому вигляді. Отворів і слідів поліхромії немає.

Розвинуті по вертикалі пропорції, деяке ускладнення набору і характеру елементів облому, зокрема наявність скоції, говорять на користь іонічного ордера.

Враховуючи надзвичайну неміцність матеріалу, невеликі розміри деталі, а також значну нестійкість проти руйнівної дії вологи, можна припустити використання капітелі в інтер'єрі багатого громадського або культового будинку в поєднанні скоріше за все з чисто дерев'яними або дерев'яно-сирцевими конструкціями як капітель анта. Використання у вигляді будь-якої підставки або кронштейна, очевидно, слід виключити через невелику міцність.

Розвинуте, добре прорисоване профілювання і висока якість виконання дозволяють віднести її до IV — початку III ст. до н. е.

IV. Фрагмент блока перемички дверного прорізу (рис. 8).

Матеріал — вапняк, колір — світло-сірий, збереженість задовільна. Знайдений фрагмент становить приблизно третину або половину всього блока перемички дверного прорізу. Невелика товщина плити (10—15 см) говорить про те, що навряд чи ширина прорізу могла бути більше ніж 0,7—1,1 м. Деталь має прямокутну врізку в куті плити, бортик, який виступає вздовж зовнішнього краю, а також дещо еліпсоподібний у плані отвір у площині плити біля врізки.

Невеликий переріз бортика (7×5 см; можливо скол), відсутність слідів стирання і нахил поверхні з боку розміщення отвору вказують на те, що деталь не могла бути порогом, а служила перемичкою дверного прорізу. В еліпсоподібний отвір входив металевий штир, укріплений у верхній частині дверного полотна по осі його повороту (така конструкція можлива при укріпленні дверей на під'ятниках, а не на петлях)¹⁷. Бортик був зроблений для затримання полотна дверей або фіксації дерев'яної коробки прорізу, що проходила по трьох сторонах дверей¹⁸. Високий рівень технічної грамотності будівників проявився також у влаштуванні в торці плити прямокутної врізки. Ця на перший погляд і незначна подробиця давала можливість міцно зв'язати перемичку з кладкою стіни і, таким чином, не допустити її випадання

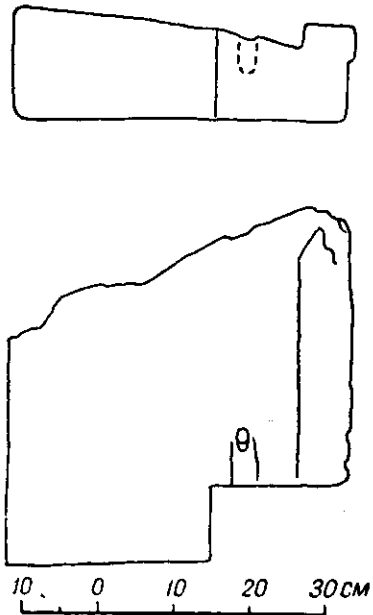

Рис. 8. Фрагмент блока перемички дверного прорізу № 1234. Боковий фасад, план.

¹⁶ Ділянка Е₈₋₇, кв. 560, напівквадрат № 580 південно-західний. Знайдений в заповненні підвала № 3. Зберігається в лапідарії музею заповідника «Ольвія».

¹⁷ Отвір набув еліпсоподібної форми в результаті спрацьованості.

¹⁸ Аналогічний профіль для затримання полотен дверей зустрічається і в олінфських будинках, де він засвідчений для нижньої частини дверного прорізу в будинках А XI 10 і А VII 10. D. M. Robinson, I. W. Graham, вказ. праця, стор. 255, рис. 23.

з тіла стіни від поштовхів при зачиненні дверей. Про наявність дерев'яної обв'язки прорізу свідчить характер нахилу нижньої поверхні плити. Без такої обв'язки двері або не можна було б відчинити, або вони проходили б, не торкаючись зупиняючого бортика, і їх не можна було б зачинити, вони відчинялися б у інший бік.

Значення цієї знахідки полягає в тому, що вперше за весь час розкопок в Ольвії з'являється можливість з достатнім ступенем достовірності реконструювати верхню частину дверного прорізу і характер укріплення дверного полотнища в будинку догетського періоду.

З матеріалів розкопок 1963 р. найбільший інтерес в архітектурному відношенні являють собою дві деталі: гусьок і капітель стовпа.

V. Капітель стовпа¹⁹. № 1467 (рис. 9, 10, 13).

Матеріал — вапняк, колір — світло-сірий з жовтуватим відтінком, збереженість посередня. Розміри по основі: 24; 24,5×18,2 см, по верх-

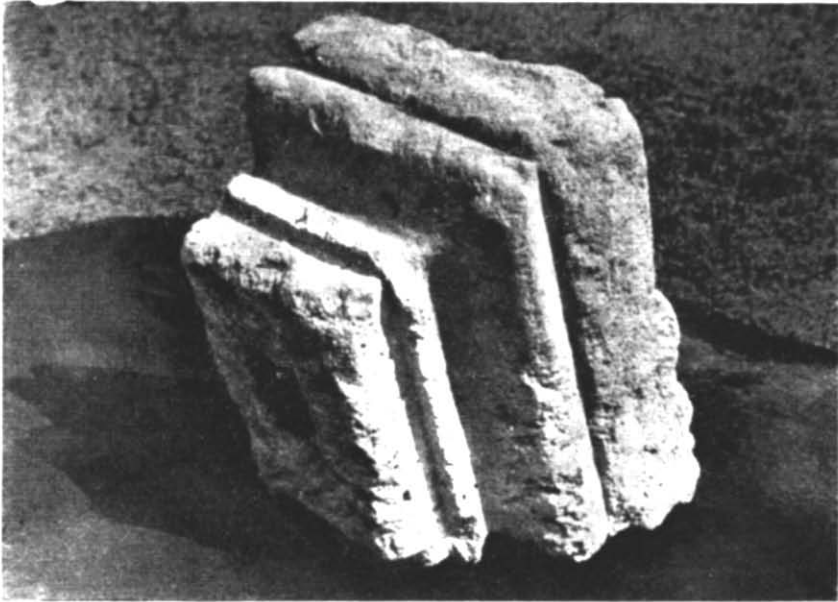

Рис. 9. Капітель стовпа № 1467.

ній полиці — 34,5; 37,8×31 см; висота — 24,4—25 см. Кут виносу ехіна — 32°. Капітель профільована з усіх чотирьох сторін. Слідів пофарбування немає. На нижній стороні в центрі — прямокутна врізка (7×5,5 см), яка служила для закладання пірона або зуба дерев'яного стовпа. Особливістю деталі є непрямокутність абака, який в плані являє собою нерівнобедрену трапецію, а також непаралельність нижньої і верхньої граней. Профільовані частини спочатку, можливо, були відшліфовані, верхня ж і нижня площини околоти досить недбало. Профілі прилеглих сторін дещо зсунуті по вертикалі і мають досить грубо виконані (немовби в масах) обломи.

Таким чином, у цілому капітель виконана недбало. Це, а також добре розвинуті по висоті пропорції і сміливо прорисовані форми, незважаючи на невеликий кут виносу ехіна, говорить про пізнє походження деталі, очевидно на початку II ст. до н. е.

Капітель відноситься до аттичного ордера і містилася в портику якогось невеликого будинку агори (приблизна висота стовпа при цьому

¹⁹ Ділянка Е₆-7, кв. № 598 східний. Деталь знайдена в жовтоглинистому шарі на глибині 2,5 м. Зберігається у фондах Інституту археології АН УРСР.

може бути близько 2,5—2,8 м, що цілком імовірно). Судячи з грубої обробки верхньої грані, можна припустити існування дерев'яного, а не кам'яного антаблемента.

VI. Вінчаюча частина карниза²⁰. № 1468-а (рис. 11, 12, 13).

Матеріал — черепашник, колір — світло-жовтий, збереженість по-середня. Слідів пофарбування і будь-яких отворів немає. Гусьок являє собою фрагмент рядового блока розмірами 19×30—34 см по основі і висою 19,5—19,8 см.

Особливістю є непаралельність верхньої і нижньої граней. Так, кут, під яким верхня грань розміщена по відношенню до нижньої, становить близько 6° (9,5 см—на 1 м). Це вказує на вінчаюче призначення облому. Разом з тим, мала величина цього кута дає підстави припустити, що навряд чи цей гусьок міг бути елементом даху, скоріше за все він міг увінчувати верх якоїсь стіни, що відгороджувала внутрішній двір. Використання його як вінчаючого карнизу під тимпаном фронтона якоїсь культової споруди відпадає через дуже невисоку якість матеріалу.

Датування цієї деталі внаслідок повної відсутності аналогій в Ольвії дуже утруднене.

На підставі розгляду архітектурних деталей спробуємо простежити загальний характер і хід розвитку ордерного оформлення невеликих житлових і торгових будинків Ольвії.

Відправною точкою розвитку ордерних систем житлових будинків Ольвії є ордера метрополії — головним чином доричний та іонічний. Поряд з ними з'являється так званий аттичний ордер, у якому знаходить максимальне виявлення тенденція до змішання основних ордерів. Цей ордер застосовувався найчастіше в житлових будинках і значно рідше — в монументальних спорудах метрополії. Прикладами застосування такого ордера в Ольвії є антова капітель № 1472 і капітель пілястра № 1630 з розкопок 1962 р., виконані у змішаних дорико-іонічних формах (крім того, капітель № 1472 має дуже приплюснуті пропорції). Це стосується і однієї з антових капітелей з розкопок 1909—1910 рр.²¹ Капітелі ж стовпів № 1467 1963 р. і з розкопок 1909—1910 рр.²² наслідують, до певної міри, форми звичайних, а не антових, як це характерно для аттичного

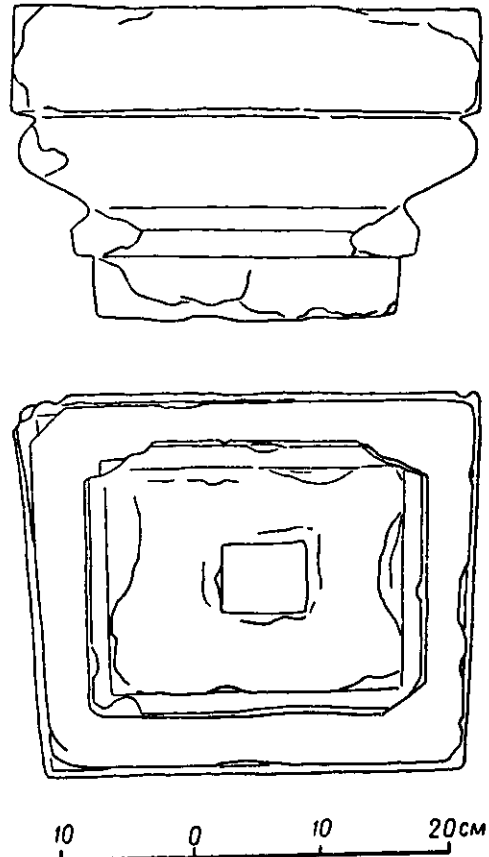

Рис. 10. Капітель стовпа № 1467. Фасад, план (вигляд знизу).

²⁰ Гусьок. Ділянка Е₆-7, кв. № 598 східний. Деталь знайдена в жовтоглинистому шарі на глибині 2—2,9 м. Зберігається в лапідарії музею заповідника «Ольвія».

²¹ ОАК за 1909 і 1910 рр., стор. 62, рис. 69.

²² Там же, стор. 62, рис. 67, 68.

ордера, доричних капітелей. Цікаві зразки були знайдені в житлових будинках Олінфа²³.

Всі досліджені деталі оброблялися в Ольвії або на території її хори. При цьому яскраво проявилось місцеве трактування форм доричного та іонічного ордерів метрополії. Тому всі перелічені особливості ольвійського аттичного ордера становлять великий інтерес.

Рис. 11. Вінчаюча частина карниза № 1468 а.

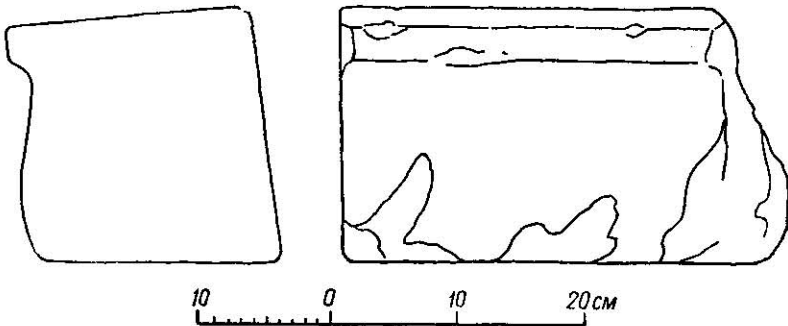

Рис. 12. Вінчаюча частина карниза № 1468 а. Головний фасад, розріз.

Характер обробки поверхні деталей, а також широке застосування в Ольвії сирцю дозволяють до певної міри судити про матеріал конструкцій. Очевидно, здебільшого ордери мали змішаний характер: стовли колон, антаблемент і, можливо, анти виконувалися з дерева, масиви ж стін — з сирцю. Безперечно застосування поліхромії.

Намічені хронологічні рамки походження описаних деталей дають можливість запропонувати як гіпотезу (через недостатність матеріалу)

²³ D. M. Robinson, I. W. Graham, вказ. праця, табл. 60, 62, 65. Цікаво, що обломки деяких з цих капітелей дещо відходять від типових форм антових доричних капітелей, що проявляється у відсутності профілю «воронячий дзьоб», однак в усьому іншому зберігаються традиційні форми.

таку схему еволюції архітектурних форм місцевого напрямку в період еллінізму: дроблення форми, деяка вишуканість у наборі і характері співвідношення обломів на самому початку періоду, потім перехід до більшої схематичності і разом з тим більшої виразності і укрупнення форм, до збільшення витягнутості по вертикалі і, нарешті, в кінці еллінізму — до профілювання деталей майже в масах, але з добре роз-

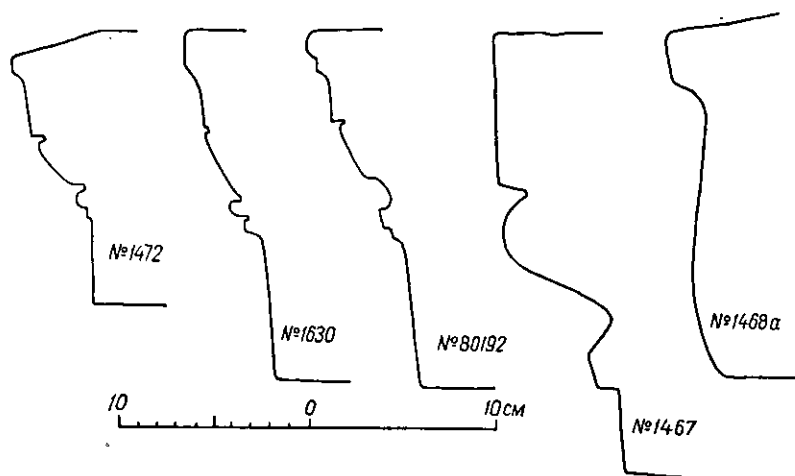

Рис. 13. Обломи капітелей і карниза.

винутими, соковитими, навіть трохи грубуватими обломками. В цей же час значно падає старанність обробки цих частин ордеру, проявляється недбалість. Так, наприклад, щодо капітелі стовпа з розкопок 1963 р. не можна сказати, що вона виконана невміло, навпаки, енергійне, сміливе трактування обломів і, так би мовити, розмахиста недбалість видають руку справжнього майстра, добре знайомого з традиціями ордерної архітектури, який має чудовий смак і виразно уявляє собі сприйняття такої капітелі в натурі, коли недбалість і неточність не тільки не спотворюють вигляд всієї споруди, а надають їй більш мальовничого характеру.

Знахідка частини блока перемички дверного прорізу істотно доповнює дані про влаштування ольвійських дверей і дає реальну можливість у дальшому відтворити конструкцію дверей в будинках Ольвії.

Зрозуміло, що всі ці висновки вимагають розвитку і уточнення. Зокрема, таке цікаве питання, як характер регіональної ольвійської архітектурно-будівельної школи, який досі не було можливості виразно виявити, безумовно, потребує дальшої перевірки і уточнення на підставі матеріалів майбутніх розкопок. Усе це ще раз показує важливість дослідження і публікації матеріалів, які стосуються ордерів невеликих житлових та торгових або громадських будинків для всебічного вивчення історії архітектури античних міст Північного Причорномор'я.

С. Д. КРЫЖИЦКИЙ

АРХИТЕКТУРНЫЕ ДЕТАЛИ ИЗ РАСКОПОК ЗАПАДНОЙ СТОРОНЫ ОЛЬВИЙСКОЙ АГОРЫ В 1962—1963 гг.

Резюме

За последние два года при раскопках западной части Ольвийской агоры было найдено несколько капителей антов и столбов, фрагмент блока перемычки дверного проема и венчающий профиль карниза —

гусек. Все эти детали представляют значительный интерес. Будучи изделиями местного производства, применяемыми в небольших жилых или торговых зданиях агоры, они весьма существенно пополняют наши сведения об ордерном оформлении небольших эллинистических ольвийских домов. Кроме того, характер профилировки капителей и их прямоугольная в плане форма (учитывая также найденные Б. В. Фармаковским в 1907, 1909 и 1910 гг. капители столбов и антов) дают основание предполагать, что наряду с обычными формами дорического и ионического ордеров в Ольвии имел довольно широкое распространение и аттический ордер. В смешанных формах его проявились особенности местной трактовки архитектурных форм метрополии; он применялся в основном, по-видимому, в небольших жилых или торговых зданиях. Представляется также возможным в качестве гипотезы наметить общий характер эволюции архитектурных форм местного направления в период эллинизма.

Таковы основные выводы, которые можно сделать на основании изучения рассмотренных архитектурных деталей.
